

С Т А Н В О В И Щ Е

относно постиженията на гл. ас. д-р Гергана Миролюбова Попова, кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2. 3 „философия“ за нуждите на Философския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград (Държавен вестник, бр. 52 от 2 юли 2019 г.)

Гл. ас. д-р Гергана Попова е единствен кандидат в гореупоменатия конкурс. В него тя се представя с 3 монографии, 8 статии в списания с научно рецензиране и 8 статии в сборници и други колективни трудове с научно рецензиране. От 2008 г. до сега е участник в 10 научни и образователни проекта, в 20 научни форума, три от които международни. Водила е 8 лекционни курса.

Изследователската и преподавателската дейност на д-р Попова е в областта на социалната философия с акцент върху философската и социалната антропология. С известна доза условност, публикациите на Попова могат да се разпределят в две основни категории: една част разглеждат концепции на големи имена в социалната философия на XX век (Шпенглер, Ортега-и-Гасет, Маркузе, Фуко, Бодрияр) и отношението им към съвременни тенденции в развитието на Европа и света; в друга основна част от публикациите си Попова прилага някои от споменатите концепции (особено тези на Фуко и Бодрияр), както и концепции на други съвременни автори към българските обществени реалности (периода след 9 септември 1944 г.). Основни мотиви в работите на кандидата са: кризата на Европа; комунистическият режим в България – неговият идеал и неговите практики за манипулиране на тялото и функционирането му (труд, сексуалност, репродуктивност, спорт и т. н.); критичен анализ на реалности и тенденции в постсоциалистическия период – свързаните с премахването на тоталитарния контрол феномени на консуматорство и кичозност в изкуството, мъжка кентаврическа телесност и драматична ресексуализация на женското тяло.

Научните постижения на д-р Попова бих формулирал накратко по следния начин:

Първо, тя показва майсторство в анализирането и интерпретирането на теориите и концепциите, които са предмет на разглеждане в работите ѝ. Подчертавам това, защото смятам, че то е особено важно в работата на преподавател, който трябва да направи достъпна и разбираема за студентите си сложната социалнофилософска материя, така както тя е оригинално представяне в трудовете на големи философи на XX век.

Второ, анализът на тези трудове не е самоцелно академичен. Чрез тях Попова легитимира „темата за кризата на Европа“, която „в никакъв случай не е периферна за философското мислене, а в определени исторически епохи дори застава в неговия център“. (Избрани лекции..., с. 7). Попова откроява редица идеи от философската

класика на XX век, които могат да послужат за по-добро разбиране на съвременните проблеми на „Европа и европейския човек“.

Трето, в тази връзка искам специално да подчертая една особеност на представянето на големите философски фигури. Показан е не само теоретичния потенциал на техните концепции, но и границите на неговите обяснителни възможности. Попова умее да открие и изтъкне тези граници на валидност, които философи като Бодрияр понякога, за съжаление твърде рядко, сами признават по отношение на собствените си теоретизации (идеята за симулакрума „не толкова като строга научна диагноза, колкото като експериментална теоретична схема“, която „хиперболизира до крайност някои тенденции от развитието на съвременния свят и прогнозите за неговото бъдеще“) (Избрани лекции..., с. 139). Попова особено изтъква критиките по отношение на Маркузе с неговата идея за освободителната роля, която той отрежда на сексуалността (Пак там, 81-86).

Четвърто, д-р Попова прилага теоретичните схеми на Фуко и Бодрияр, а отчасти и на други по-малко известни имена в своите анализи на социалните реалности в България след 9 септември 1944 г. – както по отношение на социалистическия, така и на постсоциалистическия период. Този аналитичен похват сам по себе си е интересен и несъмнено иновативен.

Пето, умело е пресъздаден социално-инженерният проект на комунистическия режим, който „включва и произвеждането на нов тип индивиди – едновременно работоспособни, жизнерадостни и здрави, но и сякаш стерилно изчистени от интимни желания и пориви“. (Тялото в оксимороните на социализма..., с. 6). Проследена е еволюцията на този идеал, който от 60-те години еволюира към концепт за „естественото тяло“ – „нормативен модел, който представя отклоненията от социалистическата норма като отклонения от природата“ (Пак там, с. 8). Показани са и средствата, методите и инструментите за преобразуване на реалните отношения в духа на този идеал.

Шесто, показана е драматичната трансформация на идеала за тяло в постсоциалистическия период: „железните мъже“ се превръщат в „кентаврични тела“ (От „железните мъже“...); на мястото на дисциплинираното тяло на „социалистическата жена“ идва „еротизираното женско тяло“ – „обект на сексуално желание и действия“ (Диктатът на фантазмите..., с. 251); дълбоко идеологизираният социалистически туризъм е заместен от дълбоко комерсиализиран културен туризъм след 1989 г. (Туристът-поклонник, туристът-потребител...).

Седмо, заслужава да се отбележи и анализът на видеоигрите, чрез които „вечният киберживот“ заличава човешкото тяло; последствията са разрушителни: „the exclusion of the body from the online games is a serious cause for the disturbance of the human existential-phenomenological relation to the world and in this sense determines as the thinning of the social ties in our times as the diagnostication of new psychological disorders connected with the internet addiction. (MMORPG: пространството..., с. 166).

Като цяло впечатлението ми от работите на д-р Гергана Попова е положително, от някои от тях – отлично. В последната категория попадат монографията „Избрани лекции по социална философия“ и статиите за съвременни феномени (видеоигрите, превъплъщенията на идеалите за мъжко и женско тяло, промяната в модела на културния туризъм). Не съвсем убедителни са според мен анализите на тялото и неговите прояви (труд, сексуалност, спорт и т.н.) в социалистическия период. Проблемът е най-вече в следното: създава се впечатлението, че социално-инженерният проект на комунистическия режим се е осъществил почти напълно, превърнал се е в реалност. Според Попова, постигната е „дълбока инфилтрация на социалистическите норми в съзнанието и телата на социалистическите младежи“. Изследвания още от 60-те години доказвали това и в частност „отрицанието на половата разпуснатост от страна на самите младежи“. (Тялото в оксимороните на социализма, с. 89-90). Такива са не реалностите, а по-скоро услужливите свидетелства на автоцензурата. Ако комунистическият инженерен проект се беше реализирал в съзнанието и поведението на масата от хора, как всичко се разпадна скоростно веднага след 10 ноември?

Според мен причините за това заблуждение на Попова са няколко: преповеряване на теоретични конструкции, липса на достатъчен личен опит от онова време, използване на подчертано идеологически източници. Авторката сама подозира, че такъв материал може да доведе до изкривяване: „проследяването на екзистенциалните траектории на социалните актьори от периода вероятно би дало други измерения на текста, би го освободило от схематизма на предпоставените понятия и от опасността за приравняване на реалитите на социалния живот с идеологическите конструкции. (Пак там, 10-11).

Удивително и същевременно логично е съвпадението в употребата на основни термини в текстовете на комунистическата пропаганда и в текстовете на д-р Попова. И в едните, и в другите се използват без кавички словосъчетанията „социалистическо строителство“, „социалистическо училище“ (противопоставено на „буржоазното“), „социалистическо семейство“, „социалистическа жена“ и др. (Вж. например: Тялото в оксимороните..., с. 23, 29, 53, 71, 83, 127, 156). Разбира се, Попова придава на тези термини противоположна, негативна конотация. И все пак съвпадението е знаменателно: комунистическата пропаганда се стремеше да заличи разликата между идеологически проект и действителност; макар и от противоположни позиции, Попова, както вече посочих, е твърде близко до неразличаване на двете.

Не са задоволително анализирани социалните предпоставки на такива тоталитарни практики като преследването на „безделници и празноскитащи“, на проститутки, на индивиди с екстравагантното облекло и поведение. Само бегло, с няколко думи (Пак там, с. 44-45) се наемква за народопсихологията на селска България, която осъжда тези, които не се трудят. Подобен бегъл намек е крайно недостатъчен. Остава въпросът: Какви са били нагласите на масата от населението в патриархална селска България?

Попова наемква също така, че има нещо симптоматично в думите на Димитър Михалчев срещу „циничната сексуалност, която съпровожда галенията на младите на

(...) публични места в големите и малки градове в Западна Европа“ и в похвалата за съветските младежи като „едно здраво, жилаво поколение, калено от спорта, на което като че не остава време за лигава еротика и гнусна сексуалност“ (Тялото в оксимороните..., с. 74). Да, това е симптоматично, но симптомът се нуждае от сериозен анализ, който напълно отсъства в представените работи. Михалчев не се случайна фигура – нито пък марксист или комунист. Интересно е следователно, какви са били интелектуалните нагласи сред образованите кръгове на българското общество по онова време?

Общата схема води до някои фактологически пропуски. Очевидно за да обясни на чуждестранния читател Попова добавя към своя текст следните бележки: „09.09.1944 was the date when the communist party took over the power in Bulgaria“. (The Cheery Ascetism..., p. 14); и привидно по-смекченото: „09.09.1944 was the date when the procommunist Fatherland Front took over the power in Bulgaria.“ (Ibid., p. 7). Първите правителства след 9 септември 1944 г. обаче са подчертано коалиционни и ОФ тогава далеч не е „прокомунистически“. Това фактологично недоглеждане не е съвсем невинно: когато се приемат Наредбата-закон за трудово-възпитателните общежития (20 януари 1945) и Законът за трудово мобилизиране на безделници и празноскитаци (8 август 1946), които закони Попова представя като дело на „комунистическата власт“, в правителствата и парламентите на страната присъстват представители на основни некомунистически формации и партийно неангажирани лица. Интересен е въпросът, каква е тяхната роля във връзка с това законодателство.

В един момент читателят си задава и следния въпрос: каква е собствената философскоантропологична гледна точка на д-р Попова? Въпросът следва от съпоставка на текстовете. Очевидно тя не приема патриархалните нагласи по отношение на тялото и неговото функциониране. Солидарна е с негативните оценки на Фуко за дисциплинарните практики на ранния капитализъм и репресивната биополитика на по-късното модерно общество. Няма съмнение, че отрича социалния проект и дисциплинарните практики на комунистическия режим – както ранния, така и по-късния, включително социалистическата биополитика, която включва, наред със забраните, подобряване на материалното положение на работещите, социално осигуряване, съществено подобряване на бита, здравеопазването и образованието и т. н. (Тялото в оксимороните..., с. 115-116). Същевременно тя очевидно споделя критичната оценка на група журналисти, че „Българката в последните години постепенно губи своите социални достижения и привилегии“; тя не приема и „социалната индиферентност към и от страна на женските формирания“ в съвременна България, критична е и към българския феминизъм, който „остава интелектуално занимание, лишено от почти всякакви социални импликации, на малък на брой кръг от университетски жени“ (Диктатът на фантазмите..., с. 253, 256-257). Попова споделя една негативна оценка за „крайностите“ на „болшевишката сексуална революция“, но се отнася крайно негативно към стремежа на комунистическите лидери за укрепване на брака и семейството; същевременно не вижда нищо лошо в западната сексуална революция от 60-те, критикувайки социалистическите ѝ критици (Тялото в

оксимороните..., с. 61, 71-72). Накрая, Попова критикува също ресексуализацията на женското тяло и „прекомерната фиксация върху красотата и еротизма на женското тяло“ (Диктатът на фантазмите..., с. 255). В този контекст впечатлява и следното твърдение: „Сякаш докато сексуалната чистота на младежите е опазена, дотогава техните тела, самите те, още принадлежат на комунистическата власт. (Тялото в оксимороните..., с. 90). Тези твърдения създават впечатление за противоречивост и неизяснена собствена позиция. Струва ми се, трудно е да се намери обща пресечна точка на всички тези изказвания и дори на част от тях.

Когато се обсъждат българските реалности, добре би било също да се сравняваме с „Европата“ не само по отношение на съвременната ситуация, но и в исторически план. Добре е да знаем, кога побеждава либералната гледна точка по отношение на порнографията, проституцията, хомосексуалното поведение. Например, както посочва Попова, в България хомосексуалното поведение се декриминализира през 1969 г. Известно ли е на авторката обаче, кога то се декриминализира и с какви дебати е свързано декриминализирането например във Великобритания?

Завършвам своите критични бележки с отбелязване на една сериозна текстуална некоректност. Д-р Попова пише за „двусмислените изказвания на Маркс и Енгелс за общност на жените и унищожаване на семейството“ (Тялото в оксимороните..., с. 61). Но „унищожаване на семейството“ (да не влизам в анализ на оригиналния термин и неговия превод) не е тъждествено на „общност на жените“. Маркс и Енгелс никъде не твърдят, че жените трябва да станат „нечии“, па макар и на „всички“. Това, че не харесваме едни или други идеи не отменя изискването за научна добросъвестност.

Тези критични бележки не са несъществени или периферни. Въпреки това ще гласувам положително. Д-р Попова покрива минималните национални изисквания за заемане на длъжността „доцент“. Критиката ми не обезсилва съществените достойнства на кандидата, които формулирах в началото на становището. Критичната част може да изглежда прекалено обстоятелствена, но стремежът ми е да бъде достатъчно ясен в оценките си. Бележките ми само целят да покажат слабостите на един маниер на писане, който иначе се радва на мощна институционална подкрепа. Но конюнктурата се мени, а написаното остава.

Заклучение: Въз основа на изтъкнатите мотиви гласувам положително за избора на гл. ас. д-р Гергана Миролубова Попова на длъжността „доцент“ по професионално направление 2.3. философия.

6 октомври 2019 г.

Проф. д.ф.н. Иван Кацарски:

REVIEW

By Prof. Ivan Katsarski, DSc,

regarding the materials submitted for participation in the competition

for occupation of academic position ‘Associate Professor’

In South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad

in the area of higher education 2. Humanitarian sciences

in Professional field 2.3. Philosophy, scientific field “Social philosophy”

for the needs of the Department of "Philosophical and Political

Science" within the Faculty of Philosophy, SWU “Neofit Rilski”,

Blagoevgrad

In the competition for the academic position ‘Associate Professor’, announced in State Gazette No 52/ 02.07.2019 and on the web-site of South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad for the needs of the Department of "Philosophical and Political Science" within the Faculty of Philosophy, Assist. Prof. Gergana Popova, PhD, lecturer in South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad participates as an only one candidate. There are no legal violations in its implementation.

Assist. Prof. Gergana Popova, PhD was the only one participant who applied for the announced competition. The set of materials presented by Gergana Popova in paper format complies with the Rules for the Development of the Academic Staff of South-West University “Neofit Rilski”.

The candidate Gergana Popova presents: three monographs one of which in English and published in foreign academic publishing house, eight papers in academic journals and eight papers in collective works. Her work as well is active and successful. She is a Chief Assistant Professor from 2008 at the Department of "Philosophical and Political Science", South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. She has been lecturing since then 8 lecture

courses. Also, she has been participating in ten scientific projects and in 20 scientific forums, three of which international.

Popova's works show her constant interest in social philosophy with an emphasis on philosophical and social anthropology. With a certain dose of convention her publications can be divided into two categories. Some of her studies analyses conceptions of famous authors in the field of social philosophy of 20th century: Oswald Spengler, José Ortega y Gasset, Herbert Marcuse, Michel Foucault and Jean Baudrillard. The others of her works apply these and other conceptions of contemporary philosophers to Bulgarian social reality (the period after 9th of September 1944). The main motifs in Popova's works are: the European crisis, the communist regime in Bulgaria - its ideal and its practices for body manipulation (sexuality, sports, labour, reproduction); critical analysis of post-socialist practices and trends - consumerism and kitsch, centaur male bodies and dramatic re-sexualisation of the female body.

I would formulate the candidate's scientific contributions as follows:

1. First, she shows mastery in interpreting the theories that are the subject of her work. I emphasize this because I think it is important for a teacher who has to present the complex socio-philosophical matter to students.
2. Second, the analysis of these works is not purely academic. Through them, Popova legitimizes the topic of the crisis of Europe and highlights a number of ideas from the philosophical history of the 20th century that can help to better understand the problems of Europe and the European man.
3. Thirdly, in this connection I would like to emphasize one particular feature in the presentation of the great philosophical figures. Not only the theoretical potential of their concepts is shown, but also the limits of its explanatory capabilities.
4. Fourthly, Popova applies Foucault's, Baudrillard's explanatory schemes, and partly to other authors in explaining social realities in Bulgaria after

1944, both concerning the socialist and post-socialist periods. This analytic technique in itself is interesting and undeniably innovative

5. Fifth, the social-engineering project of the communist regime, which includes the production of a new type of individuals, "both hard-working and healthy, but somehow sterile, cleared of intimate passions and impulses" (The Body in..., p. 6), is cleverly traced. The change of this ideal, which has evolved since the 1960s into a concept of the natural body, has been traced. The tools, methods and tools for transforming public attitudes toward this ideal are shown.
6. Sixth, the dramatic transformation of the ideal of the body in the post-socialist period is shown: the iron men become centaur bodies, in the place of the disciplined female body comes the eroticized female body, the deeply ideologized cultural tourism is replaced by deeply commercialized tourism.
7. Seventh, the analysis of video games, where "eternal cyber life" obliterates the human body, is also noteworthy. The consequences are devastating " the exclusion of the body from the online games is a serious cause for the disturbance of the human existential-phenomenological relation to the world and in this sense determines as the thinning of the social ties in our times as the diagnostication of new psychological disorders connected with the internet addiction" (MMORPG – the Domain...).

Overall, my impression of Popov's works is positive, some of them excellent. The latter include a monograph „Selected Lectures in Social Philosophy“ and articles on contemporary phenomena (video games, transformations of ideals for the male and female body, cultural tourism). In my opinion, the analyzes of the body under socialism are not very convincing. The problem is mostly the following - it seems that the social engineering project of communism has come to fruition. If so, how does everything suddenly collapse after 1989?

In my opinion, there are several reasons for this misconception by Popov: the pre-emption of theoretical constructs, the lack of sufficient experience from that time, the use of eminently ideological sources. The author herself suspects that such material may lead to distortion (*The Body in...*, p. 10). Astonishingly and at the same time, the coincidence of basic terms in the texts of communist propaganda and in the texts of Popov is logical. In both, the "socialist family", "socialist school" are used without quotation marks (*The Body in...*, p. 23, 29, 53, 71, 83, 127, 156). Of course, Popova gives these concepts a negative connotation. Yet the coincidence is significant. Communist propaganda sought to blur the distinction between project and reality. Although from opposite positions, Popova is close to the same.

The social prerequisites of such totalitarian practices as the pursuit of "idle", of prostitutes, of individuals with extravagant clothing and behavior have not been satisfactorily analyzed. In a nutshell, in a few words (*Ibid.*, Pp. 44-45), there is a hint of the folk psychology of rural Bulgaria, which condemns those who do not work. Such a cursory hint is insufficient. The question remains: What were the attitudes of the mass population in patriarchal rural Bulgaria?

Popova also hints that there is something symptomatic in Dimitar Mihalchev's words against "the cynical sexuality that accompanies the indignation of young people in (...) public places in cities and towns in Western Europe" and in praise of Soviet youth as "one healthy, a lively generation, tainted by sports, of which there seems to be no time for linguistic eroticism and vile sexuality" (*Body in...*, p. 74). Yes this is symptomatic, but the symptom needs serious analysis, which is completely absent in the papers presented. Mihalchev is not a casual figure - neither is a Marxist or a Communist. It is interesting therefore, what were the intellectual attitudes among the educated circles of Bulgarian society at that time?

The general scheme leads to some factual omissions. Apparently, to explain to the foreign reader, Popova adds the following notes to her text:

„09.09.1944 was the date when the communist party took over the power in Bulgaria“. (The Cheery Asceticism..., p. 14); and: „09.09.1944 was the date when the procommunist Fatherland Front took over the power in Bulgaria.“ (Ibid., p. 7). The first governments after 9 September 1944, however, were coalition and the FF was then far from being "pro-communist". This factual omission is not entirely innocent: when the Ordinance-Law on Labor-Educational Dormitories (January 20, 1945) and the Law on Labor Mobilization of Wanderers (August 8, 1946), which laws Popova presented as a matter of "Communist rule" are adopted, representatives of major non-communist formations and party non-partisans are present in the governments and parliaments of the country. The question is, what is their role in this legislation.

At one point the reader asks himself the following question: what is Dr. Popova's own philosophical and anthropological point of view? The question follows from a comparison of texts. Obviously she does not accept the patriarchal attitudes towards the body and its functioning. It is in solidarity with Foucault's negative assessments of the disciplinary practices of early capitalism and the repressive bio-politics of later modern society. There is no doubt that she denies the social project and disciplinary practices of the communist regime - both early and later, including socialist biopolitics, which includes, inter alia, bans, improving the material situation of workers, social security, substantial improvement of life, health care. and education, etc. (The Body..., pp. 115-116). At the same time, she clearly shares the critical opinion of a group of journalists that "in recent years, the Bulgarian woman has been gradually losing her social achievements and privileges"; it does not accept the "social indifference to and on the part of women's formations" in modern Bulgaria; The Dictate of Phantasms ..., pp. 253, 256-257). Popova shares a negative assessment of the "extremes" of the "Bolshevik Sexual Revolution", but is extremely negative about the Communist leaders' aspirations for strengthening marriage and the family; at the same time, he saw nothing wrong with the Western sexual

revolution of the 1960s, criticizing its socialist critics (*The Body in...*, pp. 61, 71-72). Finally, Popova also criticized the re-sexualisation of the female body and the "excessive fixation on the beauty and eroticism of the female body" (*Dictate of Phantasms ...*, p. 255). In this context, the following statement is striking: "As long as the sexual purity of young people is preserved, until then their bodies, themselves, still belong to communist rule. (The body in oxymorons ..., p. 90). These statements give the impression of a contradictory and unclear position. It seems to me that it is difficult to find a common point of intersection of all these statements and even some of them.

When discussing Bulgarian realities, it would also be good to compare ourselves with Europe not only in terms of the current situation but also in historical terms. It is good to know when the liberal point of view over pornography, prostitution, homosexual behavior wins. For example, as Popova points out, homosexual behavior is decriminalized in Bulgaria in 1969. However, is it known to the author when it decriminalizes and what kind of debate is involved in decriminalization in the UK, for example? I end my critical remarks by noting a serious textual incorrectness. Dr. Popova writes of "the ambiguous statements of Marx and Engels about the community of women and the destruction of the family" (*The Body...*, p. 61). But "family destruction" (not to analyze the original term and its translation) is not identical to "community of women". Marx and Engels nowhere argue that women should become "one's", albeit "all." That we do not like one or the other ideas does not remove the requirement of scientific integrity.

These critical remarks are not insignificant or peripheral. However, I will vote in the affirmative. Dr. Popova covers the minimum national requirements for the position of Associate Professor. My criticism does not invalidate the essential merits of the candidate that I formulated at the beginning of the opinion. The critical part may seem too circumstantial, but my ambition is to be clear enough in my assessments. My notes only aim to show the weaknesses of a

writing style that otherwise enjoys strong institutional support. But the situation is changing, and the writing remains.

CONCLUSION

In conclusion, I want to point out that the papers and texts submitted by Gergana Popova, PhD, meet the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act and on the ground of this I firmly give my positive assessment and recommend to the Scientific Jury to vote for awarding Gergana Popova the academic position ‘Associate Professor’ in Professional field 2.3. “Philosophy”, Scientific field “Social philosophy in South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad.

Sofia,
06.10.2019

Reviewer: Prof. Ivan Katsarski, DSc.